

Mit végzett az elmúlt évben?

I.

A KÖNYVTÁRÜGYI TANÁCS

Az Országos Könyvtárügyi Tanács 1953-ban alakult meg a Népművelési Minisztérium Könyvtári Főosztálya mellett. A Tanács feladata, hogy figyelemmel kísérje az egész magyar könyvtári szervezet működését, közreműködjön a könyvtárak egységes rendszerének kialakításában, kidolgozza az ezzel kapcsolatos elvi szempontokat. E feladatok végrehajtását a Tanács eddig legjobban 1955. évi működésével segítette elő, oly módon, hogy munkájának középpontjába állította a könyvtári alaprendelethez és a könyvtárak második öt éves tervének kidolgoztatását és összehangolását.

Az alaprendelet végrehajtási utasításának előkészítését szolgálta a „Könyvtár és dokumentáció” című előterjesztés elkészítése, illetve megvitatása is. A Tanács ezirányú határozatainak eredményét még nem lehet ugyan lemérni, de e határozatok mindenesetre hozzá fognak járulni ahhoz, hogy a legégetőbb problémák megoldást nyerjenek. (A szakkönyvtárak és dokumentációs központok egyesítéséhez a gyakorlati feltételek megteremtése, a könyvtárakkal egyesített dokumentációs osztályok működésének zavartalan biztosítása, a nemzetközi tapasztalatcsere kifejlesztése stb.)

Ugyancsak a törvényerejű rendelet, illetve végrehajtási utasításának előkészítésekor foglalkozott a Tanács a hazai és külföldi könyvtárközi együttműködés, az állománygyarapítás egyik leghasznosabb, de nálunk még nem eléggé kihasznált eszközével, a nemzetközi kiadványcsere rendezésével. A Tanács napirendjére kerülő előterjesztés és a határozatok is — a korábbi elképzelésektől eltérően — az ország nemzetközi cseréjének centralizált módszertani irányítása, nyilvántartása, ellenőrzése, de ugyanakkor magának a munkának decentralizálása mellett foglaltak állást.

A Könyvtárügyi Tanács vállalta a könyvtárak második öt éves tervének típusonkénti kidolgozását is. Az egyes könyvtártípusok tervét kidolgozó bizottságok, az irányelveket figyelembe véve, munkájukat az érdekelt könyvtárak bevonásával, adatszolgáltatásaik, javaslataik felhasználásával végezték. A tapasztalat szerint a tervek elkészítése nagyon hasznos volt, mert lehetőséget adott arra, hogy a terveket nem könyvtáranként elkülönítve, hanem az egyes típusokon

belüli összefüggésben egy-egy nagyobb területet átfogva lehessen kidolgozni.

Különösen nagy jelentősége van a műszaki könyvtárak második öt éves tervének, amely az Országos Műszaki Könyvtár fejlesztési irányelvein kívül az egész országban folyó műszaki tájékoztatás szervezetlenségének megszüntetését, továbbá a műszaki irodalomban rejlő igen nagy értékek jobb felhasználását célozza. Ugyancsak eredményesnek könyvelhető el a mezőgazdasági könyvtárak második öt éves tervének munkálatai, melyeknek során a bizottság felmérte az ország mezőgazdasági szakembereinek szakkönyvellátottságát, s ennek alapján határozta meg az öt éves tervben a szakkönyvellátás ellátás mértékét és módszereit.

Az orvostudományi könyvtárak második öt éves terve az orvosok és orvostanhallgatók jelenlegi tarthatatlan könyvellátását szándékozik megjavítani, a Budapesti Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának, mint hálózati központi könyvtárnak a létrehozása és a nagy közkörházakban lévő szakkönyvtárak fokozottabb fejlesztése útján. Az öt éves tervek elkészítésénél alkalmazott módszer helyesnek bizonyult, mert az öt éves terv elkészítésén túlmenően megvetette alapjait a hasonló gyűjtőkörű könyvtárak további együttműködésének. (Pl. a társadalomtudományi könyvtárak a helyesebb devizagazdálkodás érdekében állandóan működő szerzeményezési bizottságot alakítottak.)

Összefoglalva elmondható, hogy a Tanács 1955. évi tevékenysége elősegítője volt annak a fordulatnak, amely a könyvtárügy területén jelenleg végbemegy. Az új könyvtárügyi alaprendelet végrehajtása az ország könyvtárainak szakfelügyeletét a népművelési miniszterre ruházta és így a Tanácsnak, mint a népművelési miniszter szakmai tanácsadó szervének, az eddiginél is nagyobb és fontosabb feladatokat kell majd elvégeznie. (Kondor Istvánné)

II.

AZ AKADEMIA KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI FŐBIZOTTSÁGA

1954 tavasza óta működik az Akadémia I. Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya keretében. Az Akadémia tudományszervező és irányító munkája az egyes osztályokon belül főbizottságokban folyik; ezeket régebben állandó bizottságoknak hívták, feladatuk az, hogy egy-egy tudományszak szervezési és tuda-

mányos kérdéseit nyilvántartsák, megvitassák, megoldásukat elősegítsek. A nyelvtudomány és történettudomány akadémiai bizottsága közel száz éves. A felszabadulás után megnövekedett az Akadémia tudományszervező tevékenysége, bizottságainak száma megszorodott, kiterjesztette hatáskörét a tudomány minden ágazata irányában, egyben pedig a tudomány mindenfajta *gyakorlati alkalmazása* irányában is.

Könyvtártudományon nálunk sokáig csak a könyv- és írástörténet, a sajtó- és nyomdászattörténet tanulmányozását értették, mások pedig — ellenkező vélelteként — néha kissé gúnyolódva is, a könyvtáros napi mesterességét, a könyvtári munka sok-sok technikai csinját-binját. Ma már tisztábbak a fogalmak.

A főbizottság eddigi munkája során elkészítette a magyar könyvtártudomány öt éves tervét, mely részét képezi az Akadémia második öt éves tervének. Ebben a tervben szerepelnek — termelési hasonlaltal élve — azok a „beruházások“, melyek a magyar bibliográfia, a könyvtártan, könyvtörténet legfontosabb segéd-eszközeinek előállítására irányulnak: a nemzeti bibliográfia hiányzó időszakai, Szabó Károly, Hellebrandt Árpád, Petrik Géza, Gulyás Pál alapvető bibliográfiai műveinek folytatásai, új kiadásai. Nemzeti könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár sok év óta gyűjti Szabó: Régi Magyar Könyvtárának pótlásait; az újabb adatok nagy száma — kiegészítve még a szomszédos államok könyvtáraiban őrzött magyar nyomtatványok adataival is — lehetővé teszi a régi magyar könyvészet új, korszerű kiadását. Előkészületben van a magyar bibliográfiák és tájékoztató kiadványok kézikönyve, megindult a hazánkban található külföldi folyóiratok teljes jegyzékének készítése. Ezeket a fontos kiadványokat nemcsak a tudomány és a kutatók várják; legalább ugyanilyen mértékben szükségük van azokra a könyvtárosoknak is.

Ezt az igényes, aprólékos munkát a főbizottság a könyvtárakon keresztül irányítja. A legtöbb feladatot az Országos Széchényi Könyvtár végzi, de a munkába mind több más könyvtár is bekapcsolódik. A főbizottság feladata, hogy együttműködésüket, munkamegosztásukat minél jobban megszervezze. Az Országos Széchényi Könyvtár és a Debreceni Egyetemi Könyvtár együttesen készítik az 1945—1954 közötti időszak nemzeti bibliográfiáját; az 1945 évi, eddig lap pangó vagy ismeretlen magyarországi nyomtatványok felkutatásához igénybe veszik a vidéki könyvtárakat. Még a legkisebb könyvtár is segítheti majd ezt a

munkát azzal, hogy felkutatja a vidéki nyomdák kis példányszámban készült, Budapestre talán el sem jutott 1945. évi termékeit.

A könyvtárak közötti együttműködés megszervezésével együtt jár tevékenységük összeegyeztetése is. Nem egyszer végeznek még ma is azonos bibliográfiai munkát egymásról nem tudva több könyvtárban. A főbizottság nem törekszik arra, hogy a bibliográfiai tevékenységet, vagy akár a könyvtartani kérdések vizsgálatát központosítsa, hiszen a helyi szükségleteket sokszor helyben lehet a legjobban megoldani. De a helyi érdeken túlmenő, vagy éppen országos érdekű munkáknál az összeegyeztetés munkamegtakarítást és jobb eredményt jelent. Ezért bekéri és megvizsgálja azokat a tudományos terveket, melyeket könyvtárak kívánnak megvalósítani. Jelenleg az adatszolgáltatásra felkért könyvtárak száma még csak huszonhat; ez a szám nőni fog, különösen a szakkönyvtárak nagyobb mértékű bekapcsolásával.

A főbizottság munkaterülete nemcsak könyvtárakkal való kapcsolatra szorítkozik. Szakvéleményeket dolgoz ki, elbírál készülő vagy kiadásra benyújtott kéziratokat, meg tárgyal és kimunkál elméleti kérdéseket. A könyvtártudományi öt éves tervben foglalt feladatok mindegyikének elkészült, vagy készülöben van a részletes *szabályzata*, mely részletekig menően tartalmazza az elvégzendő munkafeladatok mikéntjét. Munkájába a tárgyalat kérdések természetéhez képest bevonja a legjobb szakembereket.

A könyvtártudományi munkásság tervszerű kiterjesztésével egyenrangú feladatnak tekintette a főbizottság azt is, hogy kutatóink eredményeinek, tanulmányainak s ezzel saját célkitűzéseinek is megfelelő közlési lehetőséget biztosítson. Ezt az Akadémia segítségével lehetővé tette: megjelenhetett a *Magyar Könyvszemle* új évfolyama. (*Pajkossy György*)

III.

A KÖNYVTÁROSI SZAKBIZOTTSÁG

A Közalkalmazottak Szakszervezetének Elnöksége mellett működő Könyvtárosi Szakbizottságnak az a feladata, hogy a könyvtári dolgozók közvetlen érdekvédelmét biztosítsa és különösen az élet- és munkakörülményeiket érintő kérdésekben javaslatokkal, előterjesztésekkel forduljon az Elnökséghez.

A Szakbizottság 1955-ben 7 ülést tartott, amelyek tárgya előre meghatározott munkaterv szerint az időszerű kérdéseket érintette. Emellett folyamatos munkát is végzett az Elnökség megbízása

alapján. Ez utóbbiak közül ki kell emelnünk a bizottság részvételét abban az átfogó munkában, amely a II. ötéves tervben belül a közalkalmazottakat érintő intézkedések előkészítésére vonatkozott. A Szakbizottság a béralakulás — korpótlék — státustervek — nomenklaturák stb. tekintetében tett előterjesztéseket, vizsgálatokat folytatott a védőruhák védőételek és egyéb szociális juttatások tekintetében s tárgyalta a munkaértekezletek megszervezésére vonatkozó terveket.

Az 1955. évi terv összeállításánál a könyvtári normák, mérőszámok, a szakmai továbbképzés, a tudományos könyvtárak dolgozóinak elméleti képzése, a könyvtárak közötti érintkezés-intenzívebbé és rendszeresebbé tétele, a közművelődési könyvtárak munkaversenyei, a megyei könyvtáraknak tudományos könyvtárakká történő fejlesztése, a dokumentáció és a könyvtárosi aspirantúra kérdései kerültek szóba. A súlyponti tervben három feladatot tűzött maga elé a Szakbizottság: a könyvtári alaptörvény kidolgozásában való részvétel, a könyvtáros-konferencia megrendezése és a bérrendezés során még nem oldott kérdések tárgyában készítenő előterjesztés.

Az 1955. évi tervébe felvett súlyponti feladatok ellátása során a Szakbizottság két alkalommal tárgyalta a könyvtári törvény-rendelet tervezetét és észrevételeit a népművelési minisztérium könyvtári főosztályához küldötte meg. A folyó év májusában rendezett országos könyvtáros-konferencia előkészítésében közvetlen kapcsolatot épített ki az illetékes állami szervekkel s ennek alapján közös rendezésben zajlott le a könyvtárosok találkozója. A Közalkalmazottak Szakszervezete a munkaversenyben kitűnt könyvtárosokat ingyenes üdültetéssel jutalmazta. A bérrendezéssel kapcsolatos Szakbizottsági előterjesztést is újabb, részbeni siker követte, többek között az is, hogy a minisztertanács a vezető besorolású, de nem vezetői besorolású vidéki könyvtárak vezetői számára lehetővé tette a vezetői pótlék engedélyezését és a bérrendezésbe bevonta az egészségügyi könyvtárak tudományos dolgozóit.

A Szakszervezet Elnökségének 1955. szeptember 30-i határozata értelmében a Könyvtárosi Szakbizottság újjáalakult.

Az új Szakbizottság 20 tagból áll s bizottság területileg és szakmailag is széles rétegeket képvisel.

A Könyvtárosi Szakbizottság a novemberben történt újjáalakulása óta dolgozta a könyvtárakban nyújtható szociális juttatásokra vonatkozó tájékoztatót és negyedéves munkatervet készített. A Szakbizottság legközelebbi tervében a következő feladatok szerepelnek: a könyvtári munkamódszerek átadása gyakorlati tapasztalatok és vizsgálatok alapján, a könyvtári technikai és adminisztratív dolgozók bérezésével kapcsolatos problémák, a szakmai továbbképzés kérdései és kisebb jelentőségű kérdések.

A Könyvtárosi Szakbizottság továbbra is fő feladatának tekinti azt, hogy minden könyvtári dolgozóval kapcsolatban találjon. Ennek a jó kapcsolatnak kiépítése érdekében arra kér minden könyvtárost, hogy elvi jellegű, a Szakszervezet közbelépését igénylő ügyekkel keressék fel területüknek azt a dolgozóját, aki könyvtárakat, vagy könyvtári hálózatokat a Szakbizottságban képviseli. Ezen felül természetesen minden olyan kérdést lekiismeretesen tárgyal, amellyel a Közalkalmazottak Szakszervezete Könyvtárosi Szakbizottságát írásban (VIII., Puskin u. 4.) felkeresik. (Takács József)

IV.

A TTIT SAJTÓ-, KÖNYV- ÉS KÖNYVTÁR-TÖRTÉNETI MUNKABIZOTTSÁGA

A TTIT irodalmi és nyelvi szakosztálya megalakította sajtó-, könyv- és könyvtártörténeti munkabizottságát. Az 1955. október 4-i alakuló ülésen meghatározták a munka főbb irányelveit és megválasztották Varjas Bélát a bizottság elnökévé, Kéki Bélát pedig titkárává. A munkabizottság tevékenysége során foglalkozik majd a sajtó-, könyv és könyvtártörténeti ismeretek terjesztésével, valamint a mai magyar könyvtárügy, könyvkiadás és könyvterjesztésnek az ismeretterjesztéssel való összefüggésével. Kidolgozták az 1956. év első felévre szóló tervet is, amelyben könyvtárlátogatások, előadások (Benedek Marcell, Fitz József, Dezsényi Béla) és kiadványok szerepelnek. Február folyamán klubestet rendeznek a könyvtárosok részére a TTIT Kossuth-klubjában.

A KÖNYVBARÁT JANUÁRI SZÁMÁNAK TARTALMÁBÓL

Könyvtár agyagtáblákból. — Hogyan készült a Művészeti anatómia. — Karinthy Frigyes. — Mi a bestseller? — Mosolygó világirodalom. — Kis esztétika. Természeti szép, művészi szép. — A könyv a nagyvilágban. — A Könyvbarát-mozgalom hírei. — Eseménynaptár. — A decemberben megjelent könyvek ismertetése.

A KÖNYVBARÁT minden hó 10-én jelenik meg.